



Верховний
Суд

Спадкування прав інтелектуальної власності: практика касаційного суду

Василь Крат,
суддя Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент

09 жовтня 2025 року

Значення доктрини приватного права

Постанова КЦС ВС від 16.06.2021 у справі № 760/20855/16-ц

Усталеним в цивілістичній доктрині є те, що авторське право на твір виникає з моменту об'єктивізації твору. Для набуття авторського права не вимагається реєстрації твору чи будь-якого спеціального його оформлення, а також виконання яких-небудь інших формальностей.

Тобто в сфері авторського права одним з принципів є принцип автоматичної охорони: охорона творів надається автоматично (фактом створення твору) і не залежить від його реєстрації, депонування, проведення експертиз та інших дій. Цим набуття авторського права істотно відрізняється, наприклад, від набуття прав на торговельну марку (частина перша статті 494 ЦК України, стаття 10 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»). За загальним правилом в Україні застосовується реєстраційна система набуття прав на торговельну марку, що передбачає проведення формальної та кваліфікаційної експертизи.

Які права спадкуються в сфері інтелектуальної власності?!

Постанова КЦС ВС від 08.05.2019 у справі № 646/1750/17

Визначення переліку прав інтелектуальної власності, які підлягають спадкуванню, має здійснюватися із врахуванням положень статей 1218 та 1219 ЦК України. Їх тлумачення, крізь призму наявності майнових та особистих немайнових прав інтелектуальної власності, дозволяє стверджувати, що **спадкуватися можуть тільки майнові права.**

Як наслідок при визначенні спадкового активу який складається із прав інтелектуальної власності необхідно встановити чи відносяться відповідні права до майнових.

Див. додатково: <https://t.me/glossema/297>

Крат В. Спільність прав на торговельну марку
крізь призму практики Верховного Суду.

URL: <https://t.me/glossema/1400>. Опубліковано 08.12.2023.

В сучасному приватному праві існують численні ситуації, за яких те чи інше суб'єктивне право належить двом або більше суб'єктам.

При цьому в різних сферах приватного права законодавець конструює відповідні правові режими і з урахуванням сутності прав, «збудовані» відповідні конструкції. Зокрема:

в сфері речового права – спільна власність (глава 26 ЦК);

в сфері зобов'язального права – зобов'язання із множинністю осіб (статті 540 – 544 ЦК);

в сфері інтелектуальної власності – спільність прав (стаття 428 ЦК).

Конструкція спільності прав спадкоємців

Постанова КЦС ВС від 08.05.2019 у справі № 646/1750/17

Тлумачення статті 428 ЦК України свідчить, що в ній передбачено конструкцію спільності прав інтелектуальної власності.

При цьому законодавець не пов'язує спільну належність прав інтелектуальної власності із правовим режим спільної власності, оскільки вона є притаманною для речових відносин.

У тому разі, якщо один із суб'єктів, яким спільно належать певні права інтелектуальної власності, вибуває внаслідок тих чи інших підстав із цих правовідносин (зокрема, внаслідок смерті), то його спадкоємець (спадкоємці) можуть заявляти вимогу про визнання права інтелектуальної власності.

Трохи про спільність прав на торговельну марку та наслідки вчинення ліцензійного договору одним із співсуб'єктів

Постанова КЦС від 08.11.2023 в справа № 755/3412/22

Законодавець передбачає конструкцію спільності прав інтелектуальної власності. З урахуванням змісту статті 493 ЦК, зокрема, внаслідок закріплення можливості бути суб'єктом одночасно кількох фізичних та (або) юридичних осіб, допускається існування спільних прав на торговельну марку.

Спільні права на торговельну марку, зокрема, можуть набуватися внаслідок спадкування, вчинення договору про передання прав на торговельну марку чи іншого правочину щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності, подання спільної заявки на реєстрацію певного позначення як торговельної марки.

У главі 44 ЦК України законодавцем не визначено як мають здійснюватися спільні права на торговельну марку. Як наслідок слід застосовувати правила здійснення передбачені в статті 428 ЦК України, згідно якої за загальним правилом, всі аспекти реалізації спільних прав на торговельну марку мають визначатися співсуб'єктами в договорі.

Трохи про спільність прав на торговельну марку та наслідки вчинення ліцензійного договору одним із співсуб'єктів

Постанова КЦС від 08.11.2023 в справа № 755/3412/22

За допомогою такого універсального регулятора приватних відносин як договір його сторони можуть визначити як будуть здійснюватися спільні права на торговельну марку (зокрема, хто та як буде використовувати торговельну марку, за яких умов видаватиметься ліцензія на використання, які правила вчинення договору про передання прав на торговельну марку як розподілятимуться доходи від використання прав на торговельну марку).

У разі якщо, співсуб'єкти прав на торговельну марку не вчинили договір, то законодавець передбачив, що спільні права на торговельну марку мають здійснюватися спільно (друге речення частини першої статті 428 ЦК). Тобто, всі питання пов'язані із здійсненням спільних прав на торговельну марку їх суб'єкти мають вирішувати спільно (зокрема, хто та як буде використовувати торговельну марку, за яких умов видаватиметься ліцензія на використання, які правила вчинення договору про передання прав на торговельну марку, як розподілятимуться доходи від використання прав на торговельну марку) (див. Крат В.І. Коментар статті 493 Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку // Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 4: Право інтелектуальної власності / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків: ЕКУС, 2023. – С. 447, 449).

Трохи про спільність прав на торговельну марку та наслідки вчинення ліцензійного договору одним із співсуб'єктів

Постанова КЦС від 08.11.2023 в справа № 755/3412/22

Для вирішення того, яка норма підлягає застосуванню (статті 428 ЦК чи пункт 3 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг») потрібно застосовувати частину другу статті 4 ЦК, яка закріплює пріоритет норм ЦК над нормами інших законів. Оскільки у пункті 3 статті 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» по іншому визначені правові наслідки відсутності договору між співсуб'єктами прав на торговельну марку і він суперечить статті 428 ЦК, то з урахуванням правила про пріоритетність норм ЦК над нормами інших законів, застосуванню підлягає стаття 428 ЦК.

Касаційний суд зауважує, що законодавець не передбачив норми, яка кваліфікує ліцензійний договір, вчинений одним із співсуб'єктів прав на торговельну марку, як нікчемний. Тому, з урахуванням презумпції правомірності правочину, ліцензійний договір, вчинений одним із співсуб'єктів прав на торговельну марку, вважається правомірним до моменту спростування презумпції правомірності правочину внаслідок задоволення позову про оспорювання правочину та визнання судом його недійсним.

Право на одержання свідоцтва

ANHEUSER-BUSCH INC. v. PORTUGAL, № 73049/01, 11.01.2007

Правове положення компанії-заявника як особи, яка подає заявку на реєстрацію товарного знака, знаходилося у сфері дії ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, оскільки **воно породжувало інтереси майнового характеру.**

Правильно, що реєстрація знака (і захист, який вона надає) стане остаточною, лише якщо знак не порушує законні права третьої сторони, так що в цьому сенсі права, прив'язані до заявки на реєстрацію, були умовними. Проте, подаючи заявку на реєстрацію, компанія-заявник мала право очікувати, що ця заявка буде розглянута відповідно до законодавства, якщо вона відповідала всім відповідним матеріальним і процесуальним умовам. Тому компанія-заявник мала **пакет майнових прав, пов'язаних із заявкою на реєстрацію товарного знака, які були визнані португальським законодавством,** не дивлячись зважаючи на те, що вони могли бути анульовані за визначених умов

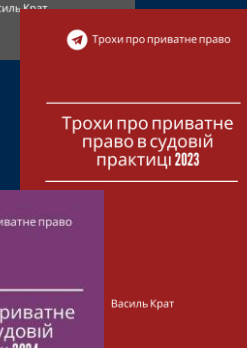
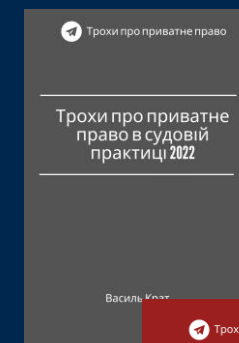
Джерела

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в соціальній мережі Facebook за 2021 рік) / Редактор та упорядник В. І. Крат. – Київ, 2021. 234 с. URL: <https://t.me/glossema/2>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2022 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2022. 444 с. URL: <https://t.me/glossema/727>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2023 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2023. 662 с. URL: <https://t.me/glossema/1451>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2024 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2024. 899 с. URL: <https://t.me/glossema/2441>.





Верховний
Суд



Трохи про приватне право:
<https://t.me/glossema>



Дякую за увагу!